

IETURĒJUMI NO DARBA SAMAKSAS

TOMS ŠULMANIS,

ZAB "COBALT" partneris,
zvērināts advokāts

Samērā bieži rodas situācijas, kad darbinieki ar savu darbību vai bezdarbību nodara darba devējam zaudējumus. Ja darbinieks atteicies vai nespēj atlīdzināt darba devējam nodarīto zaudējumu summu, logiskākais risinājums, šķiet, ir ieturēt noteiktu summu no darbiniekam izmaksājamās darba samaksas.

Plānojot veikt ieturējumus no darbinieka algas, jāatceras, ka Darba likumā paredzēti vairāki ierobežojumi. Aplūkosim kārtību, kādā darba devējs var veikt ieturējumus no darba samaksas, lai atlīdzinātu nodarītos zaudējumus, kā arī citus gadījumus, kad pieļaujami ieturējumi no darba samaksas.

IETURĒJUMI NODARĪTO ZAUDEJUMU ATLĪDZINĀŠANAI

Svarīgākais, kas jāievēro, veicot ieturējumus nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai, ir likumā noteiktais pamatprincips, ka diemžel tos pieļaujams veikt tikai ar darbinieka rakstisku piekrišanu. Ja darbinieks atteicies dot piekrišanu vai apstrīd darba devējam nodarīto zaudējumu apmēru, darba devēja vienīgā iespēja ir celt prasību tiesā. Šāda prasība jāceļ divu gadu laikā no zaudējumu nodarišanas dienas. Ja tiesas spriedums ir darba devējam labvēlīgs, attiecīgo summu piedziņa notiek vispārējā kārtībā, vēršot to uz visu darbinieka mantu, tostarp darba samaksu (šādā gadījumā darbinieka piekrišana vairs nav nepieciešama).

Ja darbinieks piekritis zaudējumu summas ieturēšanai no darba samaksas, jāņem vērā šādi ierobežojumi:

- ieturējumi nedrīkst pārsniegt 20% no ikmēneša darba samaksas;
- darbiniekam jebkurā gadījumā jāsaglabā minimālā mēnešalga un par katru apgādībā esošu nepilngādīgo bērnu – līdzekļi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā;
- aizliegts veikt ieturējumus no atlaišanas pabalsta.

Būtiski ievērot vienu no galvenajiem darba tiesību pamatnoteikumiem – nav spēkā darba līguma noteikumi, kas pasliktina darbinieka stāvokli, salīdzinot ar likumā noteikto. Nereti praksē ir darba līgumi, kuros iekļauta darbinieka piekrišana zaudējumu ieturēšanai no darba samaksas, ja nākotnē tiks nodarīti zaudējumi. Tomēr saskaņā ar minēto pamatnoteikumu nav pieļaujams darba līgumā iekļaut darbinieka iepriekšēju piekrišanu. Iepriekšēja piekrišana nav spēkā, jo darbinieka piekrišana nepieciešama katrā atsevišķā gadījumā.

Ja darba devējs pārkāpis likumā noteikto aizliegumu veikt ieturējumus no darba samaksas bez darbinieka piekrišanas, darbinieks tiesīgs iesniegt sūdzību Valsts darba inspekcijā (VDI). VDI ir tiesības uzdot darba devējam atmaksāt ieturēto summu, kā arī piemērot administratīvo sodu no 70 līdz 1100 eiro.

Lai izvairītos no domstarpībām ar darbinieku un strīdiem ar VDI, viens no ieteicamajiem variantiem zaudējumu nodarišanas gadījumā ir noslēgt ar darbinieku vienošanos, kurā fiksēts nodarīto zaudējumu apmērs, kā arī noteikta zaudējumu summas atlīdzināšanas / ieturēšanas kārtība.

CITI IETURĒJUMI

Likumā paredzēti vairāki citi gadījumi, kad darbinieka piekrišana veikt ieturējumus no darba samaksas nav nepieciešama. Bez darbinieka piekrišanas iespējams ieturēt:

- summas, kas pārmaksātas darba devēja maldības dēļ (tikai tad, ja darbinieks par pārmaksājumu zinājis vai viņam atbilstoši apstākļiem to vajadzēja zināt, vai pārmaksājums pamatojas uz apstākļiem, kuros

- vainojams pats darbinieks);
- avansu, kas izmaksāts uz darba samak-sas rēķina, kā arī neizlietoto un laikā neatmaksāto avansu, kas izmaksāts darbiniekam saistībā ar komandējumu vai darba braucienu, kā arī citu pare-dzamo izdevumu segšanai;
 - izmaksāto vidējo izpeļņu par neat-strādātajām atvaļinājuma dienām, ja darbinieku atlaiž no darba pirms darba gada beigām, par kuru viņš jau saņēmis atvaļinājumu (šis noteikums nav piemērojams, ja darba līgums izbeigs saistībā ar darbinieka nepietiekamām profesionālām spē-jām, veselības stāvokli, darbinieku skaita samazināšanu vai darba devēja likvidāciju).
- Šiem ieturējumiem nav noteikti ierobežo-jumi ieturamās summas procentuālajam apmēram un minimālās algas saglabāšanai. Svarīgi ievērot, ka minētais uzskaņījums ir izsmēlošs – citi ieturējumi no darba samak-sas nav pieļaujami. Turklat pirmajos divos minētajos gadījumos ieturējumu var veikt ne vēlāk kā divu mēnešu laikā no pārmak-sātās summas izmaksas dienas.